

ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ & ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Αξίωση προσβολής
προσωπικότητας
μεταξύ συζύγων

ΑΠ 125/2019,
σελ. 1171

Ν 3869/2010 -
Δημόσιες αναρτήσεις
στο facebook ως
αποδεικτικό μέσο

ΕιρΑθ 5551/2019,
σελ. 1212

NOMIKH BIBLIOFOHNKH

ISSN: 1791-3802

12027/11-2019

Μελέτες

Α. Πελλένη-Παπαγεωργίου, Κοινός Λογαριασμός:
Ζητήματα κληρονομικού δικαίου – 1089

Κ. Μπουτουνάς, Σκέψεις ως προς την νομοθετική προστασία
της πρώτης κατοικίας – 1096

Χ. Παπαστάμου, Δ. Σπυράκος, Η προστασία της κύριας
κατοικίας στο Ν 3869/2010, μετά την κατάργηση των §§ 2 έως 4
του άρθρου 9, και στο Ν 4605/2019 – 1099

Ε. Παπαδοπούλου, Το δογματικό θεμέλιο της αρχής της μη
χειροτέρευσης της θέσης του ασκούντος ένδικο μέσο στην
πολιτική δίκη (πως in rebus reformatio) στο πλαίσιο του
γερμανικού δικαίου – 1109

Νομολογία

I. Αστικό Δίκαιο

ΑΠ Ολ 6/2019 Συναινετικό διαζύγιο και αξίωση συμμετοχής
στα αποκτήματα – 1166

ΤρΕΦΛαρ 143/2018 Διάρρηξη καταδολιευτικής δικαιοπραξίας.
Παραίτηση από επικαρπία [παρατ. Γ. Ψαράκης] – 1137

ΜΕΦΘΕσ 2384/2019 Αξίωση προς αποζημίωση του κομιστή
ακάλυπτης επιταγής – 1146

ΠΠρΑθ 3938/2019 Προσβολή προσωπικότητας διά του Τύπου
ανάρτηση σε ιστοσελίδα [παρατ. Μ.-Φ. Παγωμένου] – 1151

II. Πολιτική Δικονομία

ΑΠ 438/2019 Οριαμένο αίτησης υπαγωγής στον Ν 3869/2010.
Καθήκον ειλικρίνειας – 1206

ΕΦΘΕσ 1769/2018 Διεθνής δικαιοδοσία. Διαφορές από
σύμβαση. Τραπεζικές καταθέσεις – 1176

ΠΠρΘΕσ 8680/2019 Προσβολή προσωπικότητας μέσω δημόσιων
αναρτήσεων σε ιστοσελίδα. Ειδική διαδικασία περιουσιακών
διαφορών [παρατ. Ευ. Αγατσάς] – 1184

ΜΠρΑθ 1295/2018 Επιβολή συντηρητικής κατάσχεσης δυνάμει
τελεσίδικης καταψηφιστικής απόφασης [παρατ. Χρ. Ευθυμίου] – 1196

2. ΕΝΟΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

εκκαλούντα λόγω της ήττας του (άρθρα 176, 183, 191 παρ. 2 ΚΠολΔ), όπως ορίζεται ειδικότερα στο διατακτικό ενώ τέλος, κατά τη διάταξη του άρθρου 495 παρ. 4 ΚΠολΔ, όπως ίσχυε πριν την αντικατάστασή του από το Άρθρο τρίτο του Άρθρου 1 του Ν 4335/2015, λόγω της εν όλω ήττας του, πρέπει να διαταχθεί η εισαγωγή στο δημόσιο ταμείο του παράβολου των 200,00 ευρώ, που καταβλήθηκε δυνάμει των υπ' αριθμ. ..., ..., ... έως ... διπλοτύπων.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Τα αγαθά αυτά δεν αποτελούν μεν αυτοτελή δικαιώματα, αλλά επί μέρους εκδηλώσεις-εκφάνσεις (πλευρές) του ενιαίου δικαιώματος επί της προσωπικότητας, όμως η προσβολή της προσωπικότητας σε σχέση με οποιαδήποτε από τις εκδηλώσεις αυτές συνιστά προσβολή της συνολικής έννοιας της προσωπικότητας.

Τέτοια προστατευόμενα αγαθά είναι, μεταξύ άλλων, η τιμή και η υπόληψη κάθε ανθρώπου, είναι δε τιμή η εκτίμηση που απολαμβάνει το άτομο στην κοινωνία με βάση την θηική αξία που έχει λόγω της συμμόρφωσής του με τις νομικές και θηικές του υποχρεώσεις, ενώ υπόληψη είναι η εκτίμηση που απολαμβάνει το άτομο στην κοινωνία με βάση την κοινωνική του αξία συνεπεία των ιδιοτήτων και ικανοτήτων του για την εκπλήρωση των ιδιαίτερων κοινωνικών του έργων ή του επαγγέλματός του.

Προϋποθέσεις για την προστασία της προσωπικότητας με τις διατάξεις των παραπάνω άρθρων είναι: α) η ύπαρξη προσβολής της προσωπικότητας με πράξη ή παράλειψη άλλου που διαταράσσει μια ή περισσότερες εκδηλώσεις της σωματικής, ψυχικής, πνευματικής και κοινωνικής ατομικότητας του βλαπτόμενου κατά τη στιγμή της προσβολής, β) η προσβολή να είναι παράνομη που συμβαίνει όταν γίνεται χωρίς δικαίωμα ή με βάση δικαίωμα, το οποίο όμως είτε είναι μικρότερης σπουδαιότητας στο πλαίσιο της έννομης τάξης είτε ασκείται καταχρηστικά κατά την έννοια των άρθρων 281 ΑΚ και 25 παρ. 3 του Συντάγματος και γ) πταίσμα του προσβολέα όταν πρόκειται ειδικότερα για επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω θηικής βλάβης ή εξ αιτίας της παράνομης προσβολής της προσωπικότητας.

Στην περίπτωση αυτή η παράνομη και συγχρόνως υπαίτια προσβολή της προσωπικότητας συνιστά ασφαλώς ειδικότερη μορφή αδικοπραξίας, οπότε συνδυαστικά εφαρμόζονται και οι διατάξεις των άρθρων 914, 919, 920 και 932 ΑΚ, ιδίως για την αποκατάσταση της τυχόν υλικής ζημίας του προσβληθέντος (άρθρο 57 παρ. 2 ΑΚ), ενώ αδιάφορη για το χαρακτήρα της προσβολής ως παράνομης είναι η φύση της διάταξης που ενδέχεται με την προσβολή να παραβιάζεται και η οποία έτσι μπορεί να ανήκει σε οποιοδήποτε κλάδο ή τμήμα του δικαίου.

Συνεπώς, παράνομη προσβολή της προσωπικότητας δημιουργείται και από ποινικά κολάσιμη πράξη, όπως συμβαίνει όταν το άτομο προσβάλλεται στην τιμή και στην υπόληψή του με εξυβριστικές εκδηλώσεις ή με ισχυρισμούς δυσφριμιστικούς ή πολύ περισσότερο συκοφαντικούς κατά την έννοια των άρθρων 361-363 ΠΚ, που μπορεί να περιέχονται και σε δημοσίευμα εφημερίδας, αφού η κατοχυρωμένη με το άρθρο 14 παρ. 1, 2 του Συντάγματος ελευθεροτυπία υπόκειται στους περιορισμούς του νόμου, με τους οποίους επιδιώκεται όχι η παρεμπόδιση της ελευθεροτυπίας, αλλά η προστασία των ατόμων από την καταχρηστική άσκηση της (άρθρο 25 παρ. 3 του Συντάγματος) (ΑΠ 265/2015, ΠΠρΑθ 61/2016 ΝΟΜΟΣ).

Περαιτέρω, κατά το άρθρο μόνο παρ. 1 του Ν 1178/1981 «περί αστικής ευθύνης του τύπου και άλλων τινών διατάξεων», όπως τροποποιήθηκε με το Ν 2243/1994, ο ιδιο-

Προσβολή προσωπικότητας διά του Τύπου (ανάρτηση σε ιστοσελίδα)

ΠΠρΑθ 3938/2019

Πρόεδρος: Σ. Φούρλαρη

Εισηγήτρια: Β. Παπαγιάννη

Δικηγόροι: Ε. Τρούλης, Ο. Βλαχέα

Προσβολή προσωπικότητας διά του Τύπου. Ανάρτηση σε ιστοσελίδα. Η παράνομη και συγχρόνως υπαίτια προσβολή της προσωπικότητας συνιστά ειδικότερη μορφή αδικοπραξίας. Ευθύνη ιδιοκτήτη εντύπου. Ανάλογη εφαρμογή και σε προσβολές της προσωπικότητας, οι οποίες συντελούνται στο διαδίκτυο, μέσω ηλεκτρονικών σελίδων ή άλλων ιστοτοπών που λειτουργούν ως διεθνές μέσο διακίνησης πληροφοριών. Συκοφαντική δυσφήμιση διά του τύπου. Εξύθριση. Δικαίωμα ελευθεροτυπίας. Δικαιολογημένο δημοσιογραφικό ενδιαφέρον. Άρση αδίκου. Έλεγχος βασιμότητας πληροφορίας. Εύλογη χρηματική ικανοποίηση λόγω θηικής βλάβης. Καταχώρηση περίληψης απόφασης στην ιστοσελίδα της τρίτης εναγομένης. Δεκτή εν μέρει η αγωγή.

Διατάξεις: άρθρα 57, 914, 919, 920, 932 ΑΚ, 367 ΠΚ

Κατά το άρθρο 57 ΑΚ, όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει το δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον, επιπλέον δε, κατά το άρθρο 59 ΑΚ, το δικαστήριο με την απόφασή του, ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί να καταδικάσει τον υπαίτιο και σε ικανοποίηση της θηικής βλάβης του προσβληθέντος και ειδικότερα να τον υποχρεώσει (τον υπαίτιο) σε πληρωμή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα ή σε ο,τιδήποτε άλλο επιβάλλεται από τις περιστάσεις.

Προστατεύεται έτσι με τα παραπάνω άρθρα η προσωπικότητα και κατ' επέκταση η αξία του ανθρώπου ως ατομικό δικαίωμα κατοχυρωμένο από το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος (ΑΠ 1735/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ), αποτελεί δε η προσωπικότητα πλέγμα αγαθών που συνθέτουν την υπόσταση του προσώπου και είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένα μαζί του.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

κτήτης κάθε εντύπου υποχρεούται σε πλήρη αποζημίωση για την παράνομη περιουσιακή ζημία, καθώς και σε χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που προξενήθηκαν υπαίτια με δημοσίευμα, το οποίο θίγει την τιμή ή την υπόληψη κάθε ατόμου, έστω και αν η κατά το άρθρο 914 ΑΚ υπαιτιότητα, η κατά το άρθρο 919 ΑΚ πρόθεση και η κατά το άρθρο 920 ΑΚ γνώση ή υπαίτια άγνοια συντρέχουν στο συντάκτη του δημοσιεύματος ή αν ο τελευταίος είναι άγνωστος, στον εκδότη ή στο διευθυντή σύνταξης του εντύπου.

Η παραπάνω διάταξη είναι σαφές ότι αναφέρεται μόνο στην ευθύνη του ιδιοκτήτη του εντύπου, ο οποίος υποχρεούται έτσι σε περίπτωση δυσφημιστικού δημοσιεύματος σε πλήρη αποζημίωση του παθόντος και σε χρηματική ικανοποίηση της ηθικής βλάβης του, έστω και αν η γνώση ή η υπαίτια άγνοια συντρέχουν στο πρόσωπο του συντάκτη του δημοσιεύματος ή αν αυτός είναι άγνωστος, στον εκδότη ή στο διευθυντή σύνταξης του εντύπου, η ευθύνη των οποίων, εφόσον βέβαια δεν ταυτίζονται ως πρόσωπα με τον ιδιοκτήτη του εντύπου, ρυθμίζεται από τις κοινές διατάξεις (ΑΠ 271/2012, ΑΠ 387/2005 ΝΟΜΟΣ).

Οι προαναφερόμενες μάλιστα διατάξεις εφαρμόζονται αναλόγως και επί προσβολών της προσωπικότητας οι οποίες συντελούνται στο διαδίκτυο (Internet), μέσω ηλεκτρονικών ιστοσελίδων ή άλλων ιστοτόπων (όπως blogs) που λειτουργούν ως διεθνές μέσο διακίνησης πληροφοριών, δεδομένου ότι για τις προσβολές αυτές δεν υπάρχει ιδιαίτερο θεσμικό πλαίσιο και η αντιμετώπισή τους δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο με την αναλογική εφαρμογή της ήδη υπάρχουσας νομοθεσίας για τις προσβολές της προσωπικότητας μέσω του έντυπου (εφημερίδες, περιοδικά) ή του ηλεκτρονικού (τηλεόραση, ραδιόφωνο) τύπου, αφού και η διαδικτυακή πληροφόρηση δε διαφέρει ως προς τα ουσιώδη στοιχεία της από εκείνη που παρέχεται από τον ηλεκτρονικό τύπο, ίδιως δε ως προς τα ιδιαίτερα εκείνα χαρακτηριστικά της που οδήγησαν το νομοθέτη στην καθιέρωση ειδικής διαδικασίας για την εκδίκαση των διαφορών που ανακύπτουν από τη λειτουργία τους, ήτοι την εμβέλεια δράσης του, που μάλιστα στο διαδίκτυο είναι παγκόσμια, και συνακόλουθα του αριθμού των αποδεκτών όσων δια αυτού διαδίδονται, που μεγεθύνει την προβολή εκείνου που θίγεται από την διάδοση συκοφαντικών, δυσφημιστικών ή εξυβριστικών ισχυρισμών (ΕφΔωδ 220/2013, ΕφΔωδ 36/2011 ΝΟΜΟΣ, ΕφΠειρ 680/2009 ΤΝΠ Ισοκράτης, ΕφΑθ 8962/2006 ΝΟΜΟΣ).

Ειδικότερα, η ραγδαία αναπτυσσόμενη διαδικτυακή πληροφόρηση που προσφέρεται από το διαδίκτυο σε πολυμεσική μορφή (multimedia), καθιστά το χρήστη αυτού εκτός από «ομιλητή» και «αποδέκτη» πληροφοριών και κάνει το διαδίκτυο να προσομοιάζει με την τηλεόραση και μάλιστα με μιας νέας μορφής αναπτυσσόμενη παγκόσμια τηλεόραση, προσιτή σε κάθε πολίτη (ΕφΑθ 8962/2006 Ελληνη 2007, 1518).

Περαιτέρω, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 6 του άρθρου μόνου του Ν 1178/1981, σε περίπτωση που γίνει δεκτή αγωγή του παρόντος άρθρου σε βάρος εφημερίδας, το

I. ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Δικαστήριο, εφόσον έχει υποβληθεί αίτημα το αργότερο ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, διατάσσει με την καταψηφιστική απόφασή του και την καταχώριση στην εφημερίδα αυτή περίληψης της απόφασης.

Η περίληψη αυτή αρκεί να περιέχει: α) τον αριθμό και τη χρονολογία δημοσίευσης της απόφασης, β) το δικαστήριο που την εξέδωσε, γ) το ονοματεπώνυμο του θιγέντος από το επιλήψιμο δημοσίευμα, δ) τις φράσεις που κρίθηκαν δυσφημιστικές ή εξυβριστικές, βάσει των οποίων επιδικάστηκε η αποζημίωση ή η χρηματική ικανοποίηση και ε) το φύλλο της εφημερίδας και την ημερομηνία δημοσίευσής τους. Η περίληψη αυτή και η είδηση ότι καταδικάστηκε η εφημερίδα δημοσιεύεται στην ίδια θέση της εφημερίδας, που είχε καταχωρισθεί η αρχή του επιλήψιμου δημοσίευματος, εντός δεκαπέντε ημερών από την επίδοση της τελεσίδικης απόφασης.

Με την υπό κρίση αγωγή του ο ενάγων ισχυρίζεται ότι οι εναγόμενοι, ο πρώτος ως συντάκτης του επιλήψιμου δημοσίευματος, ο δεύτερος ως διασειριστής της ιστοσελίδας «www...gr» και η τρίτη ως ιδιοκτήτρια της ως άνω ιστοσελίδας, δημοσιεύουσαν στην ιστοσελίδα «www..gr» το από 12.07.2017 αναλυτικά εκτιθέμενο στο αγωγικό δικόγραφο άρθρο, στο οποίο περιλαμβάνονται τα αναφερόμενα στην αγωγή συκοφαντικά και ψευδή γεγονότα, τα οποία προσβάλλουν την τιμή και την υπόληψή του.

Ότι, οι εναγόμενοι δημοσιεύουσαν το εν λόγω άρθρο εν γνώσει της αναλήθειας των αναφερόμενων σε αυτό συκοφαντικών γεγονότων, ενώ προέβησαν και στην δημοσίευση φωτογραφίας του αλλά και ποινικής καταδίκης του χωρίς τη συναίνεσή του.

Ότι, η παράνομη και υπαίτια αυτή συμπεριφορά των εναγόμενων προσέβαλε την τιμή, την υπόληψη και την προσωπικότητά του, προκαλώντας του ηθική βλάβη.

Με βάση το ιστορικό αυτό, ζητεί: α) να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να ανακαλέσουν δημοσίως και εγγράφως τους προσβλητικούς ισχυρισμούς, να ζητήσουν δημοσίως και εγγράφως συγγνώμη, να δημοσιεύσουν την ανάκληση των προσβλητικών ισχυρισμών από κοινού με περίληψη της απόφασης που θα εκδοθεί στην ιστοσελίδα «www..gr», β) να υποχρεωθούν να παραλείπουν στο μέλλον τη δημοσίευση των πληροφοριών του επιλήψιμου δημοσίευματος και των φωτογραφιών που τον απεικονίζουν σε ιδιωτικές στιγμές, με την απειλή κατά του πρώτου και του δεύτερου των εναγομένων, χρηματικής ποινής 5.000 ευρώ και προσωπικής κράτησης ενός έτους για κάθε νέα δημοσίευση, γ) να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να του καταβάλουν, αλληλεγγύως και εις ολόκληρον έκαστος, το ποσό των 99,956 ευρώ, ως χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης, με το νόμιμο τόκο από την επομένη της επίδοσης της αγωγής και μέχρι την εξόφληση. Τέλος, ζητεί να κηρυχθεί προσωρινά εκτελεστή η απόφαση που θα εκδοθεί, καθώς και να καταδικαστούν οι εναγόμενοι στην δικαστική του δαπάνη.

Με αυτό το περιεχόμενο και αιτήματα, η αγωγή παραδεκτά εισάγεται για να συζητηθεί ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου, το οποίο είναι καθ' ύλην και κατά τόπον αρμόδιο να την εκδικάσει (άρθρ. 18, 22 ΚΠολΔ), κατά την ειδική διαδικασία των διαφορών που αφορούν σε προσβολές από δημοσίευματα ή ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές του άρθρου 681Δ ΚΠολΔ.

Είναι δε επαρκώς ορισμένη, πλην του αιτήματος περί παράλειψης στο μέλλον της δημοσίευσης των προσβλητικών ισχυρισμών και των φωτογραφιών, καθόσον προϋπόθεση της αξιωσης παράλειψης της προσβολής της προσωπικότητας στο μέλλον είναι, μεταξύ

2. ΕΝΟΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

άλλων, η ύπαρξη βάσιμης απειλής επικείμενης προσβολής, καθώς και η επίκληση στην αγωγή πραγματικών περιστατικών από τα οποία να προκύπτει η ύπαρξη της βάσιμης αυτής απειλής και του πραγματικού κινδύνου επικείμενης προσβολής της προσωπικότητας του προσβληθέντος, περιστατικά τα οποία ουδόλως επικαλείται ο ενάγων στη συγκεκριμένη περίπτωση, και συνακόλουθα πρέπει να απορριφθεί και το παρεπόμενο αυτού αίτημα περί απειλής σε βάρος των εναγόμενων χρηματικής ποινής και προσωπικής κράτησης ως μέσα έμμεσης εκτέλεσης της εκδοθησιμένης απόφασης.

Περαιτέρω, η σγωνή είναι νόμιμη στηριζόμενη στις διατάξεις των άρθρων 57, 59, 299, 330, 346, 481, 914, 926, 932 ΑΚ, άρθρο μόνο του Ν 1178/1981, 2 στοιχ. Β' και 23 του Ν 2472/1997, 362, 363 ΠΚ και 176, 907, 908 ΚΠολΔ. Σημειώνεται ότι το αίτημα περί υποχρέωσης δημοσίευσης περιληψης της απόφασης που θα εκδοθεί στην ιστοσελίδα «www...gr» είναι νόμιμο μόνο ως προς την τρίτη των εναγόμενων, ιδιοκτήτηρια αυτής, σύμφωνα με το άρθρο μόνο παρ. 6 του Ν 1178/1981, ο οποίος εφαρμόζεται αναλογικά και προβλέπει για τον ιδιοκτήτη εντύπου που ευθύνεται αντικειμενικά και όχι για όσους ευθύνονται κατά τα άρθρο 914, 919 και 920 ΑΚ, Πρέπει, συνεπώς, η σγωνή, κατά το μέρος που κρίθηκε ορισμένη και νόμιμη, να ερευνηθεί περαιτέρω, ως προς την ουσιαστική βασιμότητά της, δεδομένου ότι καταβλήθηκε το νόμιμο τέλος δικαστικού ενσήμου με τις νόμιμες υπέρ τρίτων προσαυξήσεις (βλ. το υπ' αριθμ. ... διπλότυπο είσπραξης της ΔΟΥ ... Αθηνών).

Επειδή με την παρ. 1 του άρθρου 14 του Συντάγματος ορίζεται ότι καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρώντας τους νόμους του Κράτους, στη δε παρ. 2 του ίδιου άρθρου, ότι ο τύπος είναι ελεύθερος και η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται.

Ο τύπος επιτελεί κοινοτικό λειτούργημα, ασκών καθήκοντα τα οποία ο ίδιος επιλέγει, βάσει της αποστολής του, που συνίσταται στην πληροφόρηση και τη σύμπραξη για τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Η ελευθερία του τύπου δεν αποτελεί όμως αυτοσκοπό και συνακόλουθα δεν πρέπει να συνεπάγεται τη θυσία άλλων εννόμων αγαθών, γι' αυτό και υπάγεται στο γενικό περιορισμό της τήρησης των νόμων του Κράτους, οι οποίοι και αποτελούν το γενικό νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται και αναπτύσσεται ελεύθερα ο τύπος.

Κατά συνέπεια, με νόμο μπορεί να περιορισθεί η ελευθερία διάδοσης των στοχασμών και η αντίστοιχη ελευθερία πληροφόρησης, αρκεί οι περιορισμοί αυτοί να είναι γενικής φύσης, να αποτελούν καταστατικά μέτρα και να μη θίγουν τον πυρήνα του δικαιώματος της ελευθερίας του τύπου και της ελεύθερης δημοσιογραφίας, η οποία χωρίς να ανάγεται σε δημόσια λειτουργία, πρέπει να λειτουργεί προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

Η ελευθεροτυπία και η ελεύθερη δημοσιογραφία μέσα στα πλαίσια της συνταγματικά κατοχυρωμένης ελευθερίας του τύπου εμφανίζεται ως ελεύθερη έκφραση στοχασμών, ως αδέσμευτη δημοσιογραφία και ως έντυπη άσκηση κριτικής και ελέγχου των δημοσίων προσώπων και πραγμάτων.

Όμως, σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ. 3 του Συντάγματος και το άρθρο 281 ΑΚ σε συνδυασμό προς το άρθρο 10 της Διεθνούς Σύμβασης της Ρώμης, που κυρώθηκε με το ΝΔ

53/1974, το δικαίωμα της ελευθεροτυπίας, όπως και της ελεύθερης δημοσιογραφίας, υπόκειται στους περιορισμούς των νόμων, με τους οποίους επιδιώκεται όχι να παρεμποδισθεί η ελευθεροτυπία και η ελεύθερη δημοσιογραφία, αλλά να προστατευθούν τα άτομα, τα νομικά πρόσωπα και το κοινωνικό σύνολο από την καταχρηστική άσκηση του ρηθέντος συνταγματικού δικαιώματος.

Όσο όμως και αν τα όρια μεταξύ της ελεύθερης και της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος της ελευθεροτυπίας είναι δυσδιάκριτα, προσδιορίζονται αυτά ικανοποιητικά ως προς την προστασία της τιμής και της υπόληψης τρίτων και την προσβολή της προσωπικότητάς τους από τα άρθρα 361-369 ΠΚ.

Ειδικότερα, κατά το άρθρο 367 παρ. 1 περ. α-δ ΠΚ το άδικο των προβλεπόμενων στα άρθρα 361 επ. του ίδιου Κώδικα πράξεων αίρεται, μεταξύ των άλλων περιπτώσεων που προβλέπονται στο άρθρο αυτό, και όταν πρόκειται για εκδηλώσεις που γίνονται για την εκτέλεση νόμιμων καθηκόντων, την άσκηση νόμιμης εξουσίας ή για τη διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον ή σε ανάλογες περιπτώσεις (περ. γ και δ).

Η τελευταία αυτή διάταξη (ΠΚ 367) για την ενότητα της έννομης τάξης εφαρμόζεται αναλογικά και στο χώρο του ιδιωτικού δικαίου, όπως αυτός οριοθετείται από τις προαναφερόμενες διατάξεις των άρθρων 57-59 και 914 επ. ΑΚ.

Επομένως, αιρομένου του άδικου χαρακτήρα των προαναφερθεισών αξιόποινων πράξεων (με την επιφύλαξη, όπως κατωτέρω, της ΠΚ 367 παρ. 2) αποκλείεται και το στοιχείο του παρανόμου της επιζήμιας συμπεριφοράς ως όρος της αντίστοιχης αδικοπραξίας του αστικού δικαίου. Έτσι, η προβολή περίπτωσης του άρθρου 367 παρ. 1 του ΠΚ αποτελεί αυτοτελή ισχυρισμό καταλυτικό της σγωνής του προσβληθέντος από δημοσίευμα του τύπου προσώπου (ένσταση), λόγω άρσης του παρανόμου της προσβολής.

Δικαιολογημένο ενδιαφέρον, που πηγάζει από τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία και την κοινωνική αποστολή του τύπου (άρθρο 14 παρ. 1-2 του Συντάγματος σχετικό και το άρθρο 10 παρ. 1 εδ. α και β της ΕΣΔΑ), έχουν και τα πρόσωπα που συνδέονται με τη λειτουργία του, για τη δημοσίευση και προβολή-δημοσιοποίηση ειδήσεων και σχολίων σχετικών με τις πράξεις και τη συμπεριφορά φυσικών ή νομικών προσώπων ή ομάδων προσώπων, που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για το κοινωνικό σύνολο.

Γι' αυτό μπορούν να δημοσιευθούν ειδήσεις και σχόλια για τη σχετική πληροφόρηση και ενημέρωση του κοινού και με οξεία ακόμη κριτική ή δυσμενείς χαρακτηρισμούς.

Όμως, ο άδικος χαρακτήρας του δημοσιεύματος, ως προς τις εξυβριστικές ή δυσφημιστικές εκφράσεις που περιέχει, δεν αίρεται λόγω δικαιολογημένου ενδιαφέροντος κλπ και συνεπώς παραμένει η ποινική ευθύνη των κατά το νόμο υπευθύνων, άρα και η υποχρέωσή τους προς αποζημίωση κατά το αστικό δίκαιο, όταν συντρέχει μία από τις περιπτώσεις της ΠΚ 367 παρ. 2, δηλ. όταν οι επίμαχες κρίσεις περιέχουν τα συστατικά στοιχεία του αδικήματος της συ-

κοφαντικής δυσφίμησης των άρθρων 363-362 ΠΚ, ή όταν από τον τρόπο εκδήλωσης, ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη, προκύπτει σκοπός εξύβρισης, δηλ. πρόθεση που κατευθύνεται ειδικά στην προσβολή της τιμής του άλλου.

Η προσβολή δε από τον προσβληθέντα περίπτωσης από την ΠΚ 367 παρ. 2 αποτελεί αντένσταση κατά της εκ της ΠΚ 367 παρ. 1 ένστασης (ΑΠ 624/2011, ΕφΑθ 422/2016 ΝΟΜΟΣ). Τέτοιος τρόπος για την απόδειξη του σκοπού εξύβρισης συντρέχει ιδίως, όταν αυτός δεν είναι αντικειμενικά αναγκαίος για την απόδοση της σκέψης εκείνου που φέρεται ότι ενεργεί από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, ο οποίος παρά ταύτα χρησιμοποίησε τον τρόπο αυτόν για να προσβάλλει την τιμή του άλλου (ΑΠ 1897/2006, ΑΠ 1573/2005, ΑΠ 346/2004, ΕφΑθ 422/2016 ΝΟΜΟΣ).

Το ζήτημα εάν οι εκδηλώσεις που προσαναφέρθηκαν, ήταν πρόσφορες και αναγκαίες αντικειμενικά για τη διαφύλαξη του δικαιώματος του εναγόμενου και περί του κατά πόσον οι εκδηλώσεις αυτές υπερέβησαν τελικά το αναγκαίο μέτρο για τη διαφύλαξη του ίδιου δικαιώματος, αποτελεί νομική έννοια υποκείμενη στον έλεγχο του Αρείου Πάγου (ΑΠ 1030/2009, ΕφΑθ 422/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

Ειδικότερα, όταν πρόκειται για δημοσίευμα εφημερίδας ή άλλου εντύπου ή για εκπομπή ραδιοφωνική ή τηλεοπτική, που θίγει έντονα την τιμή και την υπόληψη του αναφερομένου σε αυτό, όταν ο συντάκτης του δε φρόντισε προγονιμένως να εξακριβώσει την αλήθεια των γεγονότων που κοινολογεί, το δημοσίευμα ή η εκπομπή με τα οποία παραδίδεται σε δημόσια ανυποληψία το πρόσωπο που συνδέεται με τα γεγονότα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επιβεβλημένο μέσο άσκησης του δημοσιογραφικού έργου, διότι υπάρχει προφανής δυσαναλογία μεταξύ της αποστολής του τόπου και των μέσων μαζικής ενημέρωσης, για τη σωστή ενημέρωση της κοινής γνώμης, με βάση γεγονότα που πράγματι έχουν συμβεί και της Βλάβης που προκαλείται στην τιμή και στην υπόληψη του θιγομένου προσώπου.

Συνεπώς, οφείλει ο δημοσιογράφος να εξακριβώνει, πριν από τη δημοσίευση, την αλήθεια των δυσφημιστικών γεγονότων, χωρίς να μπορεί να θεωρηθεί, σε αντίθετη περίπτωση, ότι η παράδοση σε δημόσια ανυποληψία του δυσφημούμενου προσώπου τελεί σε αναλογία με την κοινωνική αποστολή του τύπου για ενημέρωση του κοινού ή ότι αποτελεί αυτή το επιβεβλημένο μέσο άσκησης του έργου της ενημέρωσης. Γι' αυτό, αν συντρέχει τέτοια περίπτωση, ο άδικος χαρακτήρας της πράξης του δημοσιογράφου δεν σίρεται (ΑΠ 179/2011, ΑΠ 576/2006, ΑΠ 1256/2003, ΑΠ 1177/2002, ΕφΑθ 422/2016 ΝΟΜΟΣ).

Στην προκειμένη περίπτωση, οι εναγόμενοι, με δήλωση της πληρεξούσιας δικηγόρου τους που καταχωρήθηκε στα πρακτικά αλλά και με τις νομίμως και εμπροθέσμως κατατεθειμένες προτάσεις τους, αρνούνται τη συνδρομή των πραγματικών περιστατικών που θεμελιώνουν την ιστορική βάση της κρινόμενης αγωγής. Επιπλέον, ισχυρίζονται ότι το επίμαχο κείμενο δημοσιεύθηκε στο πλαίσιο της άσκησης του δημοσιογραφικού λειτουργήματός τους, με σκοπό την

ενημέρωση της κοινής γνώμης για σειρά ζητημάτων που θεμιτά ενδιαφέρουν τους αναγνώστες, ενώψει της εμπλοκής του ενάγοντος σε μία ποινική υπόθεση στην οποία φέρεται ως ζημιωθέν κατά πολλά εκατομμύρια ευρώ το Ελληνικό Δημόσιο, πράγμα το οποίο δικαιολογεί το εύλογο δημοσιογραφικό ενδιαφέρον προς το πρόσωπό του.

Επικουρικά δε, σε περίπτωση που ήθελε γίνει δεκτή η αγωγή, οι εναγόμενοι προβάλλουν ένσταση εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας ως προς το αιτούμενο ποσό της αποζημίωσης ισχυριζόμενοι ότι το Δικαστήριο δε δεσμεύεται, κατά τον εύλογο προσδιορισμό του εν λόγω ποσού, από τα όρια που θέτει ο Ν 1178/1981, αφού η επιδικασθείσα χρηματική ικανοποίηση πρέπει να μην αντιστρατεύεται την αρχή της αναλογικότητας.

Ο πρώτος ισχυρισμός αποτελεί καταλυτική της αγωγής ένσταση, η οποία είναι ορισμένη και νόμιμη, στηριζόμενη στη διάταξη του άρθρου 367 παρ. 1 περ. γ ΠΚ και πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω κατ' ουσίαν.

Ωστόσο, ο ως άνω ισχυρισμός δεν στοιχειοθετεί παράλληλα και την εκ του άρθρου 5 παρ. 2 στοιχ. ε' Ν 2472/1997 ένσταση, καθώς η εν λόγω διάταξη -σε αντίθεση με εκείνη του άρθρου 7 παρ. 2 Ν 2472/1997- τυχάνει εφαρμογής μόνο επί επεξεργασίας απλών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και όχι ευαίσθητων, όπως είναι οι καταδίκες ενός προσώπου, για τις οποίες μάλιστα ρητά το άρθρο 2 στοιχ. β' εδ. β' του ως άνω νόμου ορίζει ότι δύναται να επιτραπεί η δημοσιοποίηση μόνον από την εισαγγελική αρχή, για τα αδικήματα που αναφέρονται στο εδάφιο β' της παραγράφου 2 του άρθρου 3 (ήτοι για εγκλήματα που τιμωρούνται ως κακουργήματα ή πλημμελήματα με δόλο και ιδίως εγκλημάτων κατά της ζωής, της γενετήσιας ζωής, της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιοκτησίας, των περιουσιακών δικαιωμάτων, παραβάσεων της νομοθεσίας περί ναρκωτικών, επιβούλης της δημόσιας τάξης, ως και τελούμενων σε Βάρος ανηλίκων θυμάτων), με διάταξη του αρμόδιου Εισαγγελέα Πρωτοδικών (ή του Εισαγγελέα Εφετών, εάν η υπόθεση εκκρεμεί στο Εφετείο), και, συνεπώς, ουδόλως τίθεται ζήτημα στάθμισης ανάμεσα στο δικαίωμα της κοινής γνώμης για πληροφόρηση και στο δικαίωμα για προστασία του τεκμηρίου αθωότητας και εν γένει της προσωπικότητας του ενάγοντος.

Η επικουρική ένσταση παραδεκτά μεν προβάλλεται, αλλά πρέπει να απορριφθεί ως μη νόμιμη, καθώς ο έλεγχος της παραβίασης ή μη της αναλογικότητας εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου το οποίο, σε περίπτωση που κρίνει ότι η επιδίκαση του ελάχιστου ορίου που προβλέπεται στο νόμο παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας μεταξύ του χρησιμοποιουμένου μέτρου και του επιδιωκούμενου σκοπού εν όψει των ιδιαιτέρων συνθηκών (είδος και Βαρύτητα της προσβολής, έκτασης της δημοσιότητας, Βαθμού υπαιτιότητας και κοινωνικής θέσης και οικονομικής κατάστασης των μερών), μπορεί να μην εφαρμόσει τη διάταξη για το ελάχιστο όριο και να επιδικάσει μικρότερο ποσό χρηματικής ικανοποίησης (ΑΠ 1243/2010 ΝΟΜΟΣ).

2. ΕΝΟΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Τέλος, ο ενάγων, προβάλει την νόμιμη και στηριζόμενη στη διάταξη του άρθρου 367 παρ. 2 ΠΚ, αντένταση του σκοπού εξύβρισης, η οποία πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω ως προς την ουσιαστική της βασιμότητα, ισχυριζόμενος ότι πρόθεση των εναγομένων με το επίδικο δημοσίευμα ήταν να πληγεί η τιμή και η υπόληψή του.

Από την ένορκη κατάθεση του μάρτυρα του ενάγοντος, που εξετάστηκε στο ακροατήριο του Δικαστηρίου τούτου και περιέχεται στα ταυτάριθμα με την παρούσα απόφαση πρακτικά δημόσιας συνεδριάσεως και από όλα τα έγγραφα που οι διάδικοι νόμιμα επικαλούνται και προσκομίζουν, είτε προς άμεση απόδειξη, είτε για τη συναγωγή δικαστικών τεκμηρίων αποδεικνύονται τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: «Στις 12.07.2017 δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα “www...gr”, ιδιοκτήτρια της οποίας είναι η τρίτη εναγομένη και διαχειριστής της ο δεύτερος εναγόμενος, άρθρο που έφερε τον τίτλο “ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ - ... : Γενέθλια στη ... για τον άνθρωπο που άλλαξε τα φώτα στην ΔΕΗ” το οποίο υπέγραψε ο πρώτος εναγόμενος.

Συγκεκριμένα το άρθρο είχε ως εξής: «Στο νησί των ανέμων επέστρεψε το φιλόδοξο golden boy για να γιορτάσει με τους φίλους του στις παραλίες του νησιού και στα κλαμπ το ότι μεγάλωσε κατά ένα χρόνο. Το αναιμικό κυματάκι έσκαγε σχεδόν στα πόδια τους, η ζέστη ήταν αιφόρητη αλλά η παρέα πρώτη ξαπλώστρα κύμα στο ... δεν έδειχνε να νοιάζεται πολύ. Ο κ. ..., ένας φίλος του και κάποιες νεαρές φίλες τους απολάμβαναν ηδονικά την ημέρα τους στον ..., πίνοντας κοκτέιλ και τρώγοντας σούσι.

Το πρώην χρυσό αγόρι της ... διατηρώντας πάντα την αγάπη του για το luxury περιτύλιγμα της ζωής, ήταν ιδιαίτερα ευδιάθετος συνομιλώντας με φίλους και γνωστούς. Έμοιαζε να έχει αιφήσει πίσω του -οι καλά γνωρίζοντες λένε ότι αυτό συμβαίνει- το σκάνδαλο της ... που μαζί με την ... φέσωσαν την ΔΕΗ και κατ' επέκταση το ελληνικό δημόσιο με 250.000.000 ευρώ!

Ο άνθρωπος που άλλαξε τα φώτα στην Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού και προφυλακίσθηκε γι' αυτό, κρίθηκε μεν ένοχος για απλή συνέργεια σε υπεξαίρεση, αλλά αφέθηκε ελεύθερος φέτος τον Φεβρουάριο με αναστολή της ποινής του και περιοριστικούς όρους απόφαση κατά της οποίας άσκησε έφεση ο εισαγγελέας εφετών κ.

Κι αφού δεν μπορεί να ταξιδέψει εκτός Ελλάδας, ο κ. ... αποφάσισε να γιορτάσει φέτος τα γενέθλιά του στην λατρεμένη του ..., σχεδόν με τον ίδιο τρόπο που το είχε κάνει πριν τρία χρόνια. Το βράδυ του περασμένου Σαββατού μάζεψε τους φίλους του στα θυριλικά ... του ..., κλείνοντας σύμφωνα με πληροφορίες ένα από τα δύο καλύτερα τραπέζια με τίμημα άνω των 5.000 ευρώ! Η παρέα διασκέδασε μέχρι τις πρώτες ώρες της αιγάλης, όταν και επέστρεψε στην Βάση της, ένα εκπληκτικό συγκρότημα κατοικιών που σύμφωνα με τα όσα ακούστηκαν θρίσκεται στο Ο εορτάζων πέρασε ένα δεκαήμερο περίπου στο νησί των ανέμων, απέφυγε όμως να μαζέψει την παρέα του σε κάποια από τις διάσημες παραλίες του νησιού, φοβούμενος τυχόν παπαράτοι. Έτσι εθεάθη στον ... την πρώτη Κυριακή του Ιουλίου μαζί με άλλα τέσσερα άτομα, ενώ το ίδιο έπραξε και στο ... την επόμενη ημέρα. Αυτή την φορά λένε οι πληροφορίες επελεξε να κρατήσει κατά τι πιο χαμηλούς τόνους για τα γενέθλιά του, το κόστος των οποίων φέρεται να άγγιξε πενήντα κιλιάδες ευρώ.

Μάλιστα θεωρείται ιδιαίτερα συνεπής στις πληρωμές που έχουν να κάνουν με την προσωπική του ζωή και το glam lifestyle που πρεσβεύει ως γνήσιο golden boy. Αντιθέτως, σε ό,τι αφορούσε τις πληρωμές της εταιρίας του προς την ΔΕΗ αποδίχηκε κάτι παραπάνω από ασυνεπής, χωρίς προφανώς να νοιάζεται τότε για

τις συνέπειες, ακόμη και όταν η υπόθεση άρχισε να πάρνει διαστάσεις. Τότε φέρεται να έλεγε χαρακτηριστικά σε φίλους του ότι “εμένα δεν μπορεί να με αγγίξει κανείς και δεν υπάρχει περίπτωση να συλληφθώ”, όταν ένιωθε ότι ήταν άτρωτος κυκλοφορώντας με θηριώδη SUV και Aston Martin.

Τελικά όχι μόνο συνελήφθη αλλά προφυλακίστηκε πριν αφεθεί ελεύθερος για να συνεχίσει την ζωή του, κουβαλώντας όμως για πάντα πάνω του ένα σκάνδαλο που συγκλόνισε την κοινή γνώμη. Οι glam ανησυχίες του κ. ... Πολλοί λένε ότι ο κ. ... θα μπορούσε άνετα να είναι ο πρωταγωνιστής στο διάσημο μυθιστόρημα του Μπρεστ Ιστον-Έλις “Λιγότερο από το μηδέν”. Ένα Βιβλίο που ξεδιπλώνει γλαφυρά μέσα από τις σελίδες του τη ζωή των golden boys στη Νέα Υόρκη των 80s, όταν η Wall Street «ξέρναγε» καθημερινά νέους εκατομμυριούχους. Ούτως ή άλλως και ο ίδιος ξαφνικά ενέσκηψε στα της ενέργειας πριν από δέκα χρόνια, ως άλλο ένα χρυσό αγόρι με σπουδές στο εξωτερικό και προϋπηρεσία σε κάποιες μεγάλες εταιρίες.

Η περίπτωσή του είναι πράγματι μοναδική αφού μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα και με το χρήμα της ΔΕΗ να ρέει στα ταμεία της ..., άρχισε να συμπεριφέρεται ως ένας “Κροίσος”. Τα περιστατικά στα οποία πρωταγωνίστησε πριν συλληφθεί το 2012 άφησαν εποχή στους λεγάμενους κοσμικούς κύκλους, που έβλεπαν το νεαρό επιχειρηματία να συμπεριφέρεται ως δισεκατομμυριούχος.

Η φωτογραφία του ιδίου και της παρέας του να χαμογελάνε μέσα σε ένα ιδιωτικό lear jet, το οποίο τους πέταξε από το Μαΐαμι στις Μπαχάμες έγραψε κι αυτή την δική της ιστορία στο κεφάλαιο “η luxury ζωή του ...”. Σύμφωνα με τα όσα είχαν δει τότε το φως της δημοσιότητας, ο νεαρός διατηρούσε εντυπωσιακή κατοικία στο κοσμοπολίτικο θέρετρο, στην οποία φιλοξενούσε φίλους του και την τότε σύντροφο του ...

Κάποιοι αναφωτίοντουσαν πότε ο νεαρός ... πήγαινε στο γραφείο του, ενώ νεαρός επιχειρηματίας χαμηλού προφίλ από τον κώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης, θυμάται ακόμη την συνάντηση μαζί του. “Είχε έρθει στο γραφείο μου για να με πείσει να συνεργαστεί ο όμιλος με την ..., αλλά κάτι πάνω του δεν με έπεισε ότι αυτό θα ήταν μια καλή κίνηση”, έλεγε σε φίλους του όταν άρχισαν να γίνονται γνωστά τα “κατορθώματα” του κ. Του ανθρώπου που εμφανίζοταν στο Κολωνάκι με Aston Martin ή Porsche Cayenne Turbo για να πιει καφέ με φίλους του και να συζητήσει το επόμενο ταξίδι του ή που θα διασκεδάσει το βράδυ.

Κάποιοι θυμούνται ότι σε ένα τρίμερο του Αγίου Πνεύματος, επειδή βαριόταν τη ..., έκλεισε κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή εισιτήρια Α' Θέσης για τέσσερα άτομα με προορισμό την Κωνσταντινούπολη και διάμονή στο ... ξοδεύοντας πάνω από 7.000 ευρώ. Η ... και ο Το 2011 μένει πλέον σε διαμέρισμα της ..., για το οποίο πληρώνει 8.000 ευρώ ενοίκιο τον μήνα, κάτι όμως που δεν τον απασχολεί καθόλου. Η συγκεκριμένη κατοικία ήταν μια ανάσα από την Πλατεία Κολωνακίου, εκεί που βρίσκεται το αγαπημένο του ... και μαζεύόταν με τους φίλους του για να αποφασίσουν πού θα πάνε να τα σπάσουν Σάββατο βράδυ.

Ήταν ένα τέτοιο Σάββατο βράδυ τον Οκτώβριο του 2012, που απόλαυσε τον ... στο πρώτο κεντρικό καναπέ του “...” περιστοιχισμένος από ευειδείς καλλονές και φίλους του. Στο τραπέζι του κυριαρχούσαν οι σαμπάνιες ..., οι βότκες ... και τα λουλούδια! Εκατοντάδες δίσκοι με γαρύφαλλα “εκτοξεύτηκαν” το συγκεκριμένο βράδυ στον ..., εκτινάσσοντας τον λογαριασμό στα 80.000 ευρώ! Κάπι που φυσικά δεν τον ένοιαζε αφού λεφτά υπήρχαν και ας μην ήταν δικά του, αλλά του ελληνικού δημοσίου, οπότε πρόβλημα ουδέν.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Η σύλληψη του λίγες εβδομάδες αργότερα “τσαλάκωσε” για τα καλά τη δημόσια εικόνα του επιχειρηματία που νόμιζε ότι θα ήταν για πάντα στο απυρόβλητο, ζώντας μια μυθική ζωή στην Ελλάδα της κρίσης.

Όμως, όπως αποδείχτηκε μεταγενέστερα, ούτε η προφυλάκισή του στον Κορυδαλλό, άλλαξε πολλά πράγματα σε ό,τι είχε να κάνει με την δημόσια εικόνα του. Μπορεί μόλις βγήκε να εξαφανίστηκε για λίγο και να σταμάτησε τις ηχηρές εξόδους, όμως τον Ιούλιο του 2014 ξαναχτύπησε, αυτή τη φορά στη Κάλεσε τριάντα φίλους του, ξοδέυοντας για ένα τρίήμερο 100.000 ευρώ, προκειμένου να γιορτάσουν τα γενέθλιά του στο νησί των ανέμων, όπου είχε νοικιάσει luxury βίλες για την διαμονή τους.

Οι φωτογραφίες με τον ίδιο να φοράει χρυσά ρολόι και την παρέα του να βρουτάνε στο ..., όπου είχε «κλείσει» πρώτη σειρά ξαπλώστρες για όλους, έγιναν για πολλοστή φορά αντικείμενο σχολιασμού. Οι τυχεροί που έδωσαν το παρόν απόλαυσαν την φιλοξενία του κ. ..., ενώ οι ντόπιοι θυμούνται ακόμη τις δεκάδες μποτίλιες σαμπάνιας, βότκας και τεκίλας που στάλθηκαν από γυνωστή κάβα του νησιού στις βίλες που είχε νοικιάσει ο ..., αλλά και τα θηριώδη τζίπ που είχε νοικιάσει για τις μετακινήσεις τους.

Τι του ευχήθηκαν οι φίλοι του εκείνο το “καυτό” τρίήμερο; Να μην μπει ποτέ ξανά στην φυλακή, κάτι που θα φανεί όταν εκδίκαστεί η έφεση του κ. ... για το golden boy που “άλλαξε” κυριολεκτικά τα φώτα στην ΔΕΗ».

Ωστόσο, από κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν προέκυψε ότι τα ως άνω γεγονότα είναι αληθή. Ειδικότερα, τα ως άνω εν γένει χρηματικά ποσά που αναφέρονται στο επίδικο δημοσίευμα καθώς και οι αναφερόμενες λεπτομερώς πτυχές της προσωπικής ζωής του ενάγοντας, όπως οι διακοπές με ιδιωτικό lear jet, η μίσθωση κατοικίας στην οδό ... αντί του μισθώματος των 8.000 ευρώ, η κατοχή αυτοκινήτου μάρκας Aston Martin ή λογαριασμοί 80.000 ευρώ σε κέντρο διασκέδασης, από κανένα αποδεικτικό μέσο δεν αποδείχθηκαν.

Περιερχόμενοι δε οι ως άνω συκοφαντικοί ισχυρισμοί σε γνώση των αναγνωστών της ως άνω ιστοσελίδας έτρωσαν την τιμή και την υπόληψη του ενάγοντος, αφού πέραν της αναλήθειας των αναφερομένων γεγονότων το επίδικο δημοσίευμα διανθίστηκε και με εντυπωσιακούς τίτλους. Το γεγονός δε ότι προ του ως άνω επίδικου δημοσιεύματος είχαν προηγηθεί άλλα παρεμφερή σε έτερες ιστοσελίδες δεν δύναται να εκληφθεί ως απόδειξη ή έστω ένδειξη βασιμότητας των όσων αναφέρονται αναληθώς στο ως άνω άρθρο, ούτε αρκεί για να προσδώσει στα ένδικα δημοσιεύματα οποιαδήποτε εγγύηση για την αληθεια του περιεχομένου τους ή για την βασιμότητα της πεποίθησης του συντάκτη του σχετικά με αυτή, καθώς η αναπαραγωγή μίας «έιδησης» προϋποθέτει τον προηγούμενο έλεγχο της βασιμότητάς της, που επιτυγχάνεται με έλεγχο των πηγών της, δοθέντος ότι η διάταξη του άρθρ. 363 ΑΚ δεν απαγορεύει μόνο τον ισχυρισμό αλλά και τη διάδοση ενός αναληθούς ισχυρισμού.

Περαιτέρω, η υπαιτιότητα των εναγόμενων συνίσταται και στο ότι προέβησαν στην δημοσιοποίηση του ονοματεπώνυμου του ενάγοντος και των φωτογραφιών του, καθώς και της καταδίκης αυτού από ποινικό Δικαστήριο, χωρίς τη συγκατάθεσή του και προκειμένου να εντυπωσιάσουν την κοινή γνώμη και να προσελκύσουν μεγαλύτερο αριθμό αναγνωστών.

Η δημοσιοποίηση των φωτογραφιών του ενάγοντος προσκρούει και στο τεκμήριο αιθώτητάς του κατ' άρθρ. 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ, ενώ το ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο της

I. ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

καταδίκης του χρησιμοποιήθηκε από τους εναγόμενους με τρόπο ώστε να συνιστά επεξεργασία και να περιληφθεί στο αρχείο, κατά την έννοια του άρθρ. 3 παρ. 1 Ν 2472/1997 της ως άνω ιστοσελίδας, ήτοι σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που επιτρέπουν την πρόσθαση στα προσωπικά δεδομένα που έχουν δημοσιευθεί, το οποίο μάλιστα αναπαράχθηκε σε διάφορους ιστότοπους, χωρίς να έχει δοθεί η σχετική άδεια του αρμόδιου Εισαγγελέα κατά παράθαση του άρθρ. 2 στοιχ. Β' εδ. Β' Ν 2472/1997.

Συντρέχουν, συνεπώς, στο πρόσωπο του πρώτου και δεύτερου των εναγόμενων τα αντικειμενικά και υποκειμενικά στοιχεία της αδικοπραξίας, με την ειδικότερη μορφή του αδικήματος της συκοφαντικής δυσφήμησης (άρθρ. 363-362 ΠΚ) που τελέστηκε σε βάρος του ενάγοντος και προσέβαλε την προσωπικότητα αυτού και από την οποία υπέστη σημαντική θητική βλάβη, για την αποκατάστασή της, δε, δικαιούται την επιδίκαση εύλογης χρηματικής ικανοποίησης.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα και με τα διαλαμβανόμενα στη μείζονα σκέψη, αντικειμενική ευθύνη για το επίδικο δημοσίευμα, το οποίο κρίθηκε ότι έτρωσε την τιμή και την υπόληψη του ενάγοντος, φέρει και η ιδιοκτήτρια της ιστοσελίδας, τρίτη εναγομένη, η οποία ευθύνεται εις ολόκληρον με τους λοιπούς σε αποζημίωση του ενάγοντος.

Τα περιλαμβανόμενα στο ως άνω άρθρο ψευδή γεγονότα διαδόθηκαν ενώπιον τρίτων και ειδικότερα ενώπιον των χρηστών του διαδικτύου, που επισκέπτονταν την ιστοσελίδα της τρίτης εναγόμενης, διαχειριστής της οποίας τυγχάνει ο δεύτερος εναγόμενος. Εξάλλου, απορριπτέος ως αβάσιμος κρίνεται ο ισχυρισμός των εναγόμενων περί δικαιολογημένου δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος, αναφορικά με τα γεγονότα που κρίθηκαν ότι συνιστούν συκοφαντική δυσφήμηση του ενάγοντος, ήτοι ότι προέβησαν στη δημοσίευση του ως άνω άρθρου επιχειρώντας θεμιτή και νόμιμη δημοσιογραφική έρευνα αναφορικά με το πρόσωπο και το βίο του ενάγοντος, λόγω του βεληνεκούς του ως επιχειρηματία, με σκοπό την ενημέρωση του αναγνωστικού κοινού, ενώ δεν είχαν σκοπό να προσβάλουν ή να πλήξουν την προσωπικότητά, δοθέντος ότι, σύμφωνα με όσα διαλαμβάνονται στη μείζονα σκέψη της παρούσας, η ύπαρξη δικαιολογημένου ενδιαφέροντος ερευνάται μόνο στις περιπτώσεις της απλής δυσφήμησης και στις περιπτώσεις της εξύβρισης, στις περιπτώσεις δε αυτές και μόνο η βασιμότητά του οδηγεί στην άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξης και συνακόλουθα της υποχρέωσης αποζημίωσης κατά το αστικό δίκαιο και δεν αίρεται όταν αφορά σε συκοφαντική δυσφήμηση.

Σε κάθε, δε, περίπτωση, ως προαναφέρθηκε, οι εναγόμενοι όφειλαν να προβούν σε προηγούμενο έλεγχο της βασιμότητας της πληροφορίας, την οποία έλαβαν και στη συνέχεια διέδωσαν, ο οποίος επιτυγχάνεται με τον έλεγχο των πηγών της, εξαντλώντας όλα τα μέσα που είχαν στη διάθεσή τους, προκειμένου να ελεγχθεί το περιεχόμενο, η αληθεια και η προέλευση των συγκεκριμένων πληροφοριών και ειδήσεων, ενέργεια στην οποία, ως αποδείχτηκε, ουδόλως προέβησαν.

2. ΕΝΟΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Κατόπιν των ανωτέρω, γίνεται δεκτό ότι παραμένει η ποινική ευθύνη των εναγομένων, άρα και η υποχρέωσή τους προς αποζημίωση.

Ως εκ τούτου, για την ικανοποίηση της ηθικής βλάβης του ενάγοντος, το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη του το είδος και την έκταση της προσβολής της τιμής και της υπόληψής του, το βαθμό του πταίσματος του πρώτου και του δεύτερου των εναγόμενων, την αντικειμενική ευθύνη της τρίτης εναγόμενης, τα κίνητρα που τους ώθησαν (προσβολή ενάγοντος, αύξηση επισκεψιμότητας ιστοσελίδας), τον τρόπο διάδοσης των προσβλητικών ισχυρισμών, καθώς και την οικονομική και κοινωνική κατάσταση των διαδίκων, κρίνει με βάση τους κανόνες της κοινής πείρας και της λογικής ότι ο ενάγων δικαιούται ως εύλογη χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης, το ποσό των 10.000 ευρώ.

Σημειώτεον ότι το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται ως προς το ποσό της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης που θα επιδικάσει σε βάρος της πρώτης εναγόμενης από τα οριζόμενα στη διάταξη του άρθρου μόνου παρ. 2 του Ν 1178/1981 ποσά, διότι η εν λόγω διάταξη έχει κριθεί αντισυνταγματική, ως παραβιάζουσα την αρχή της αναλογικότητας του άρθρου 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος (ΑΠ Ολ 6/2011 Ελλάδη 2011, 695), ενώ σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να εφαρμοστεί αναλογικά στην περίπτωση της προσβολής της προσωπικότητας μέσω δημοσιεύματος που αναρτήθηκε στο διαδίκτυο.

Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, πρέπει η υπό κρίση αγωγή να γίνει εν μέρει δεκτή ως βάσιμη κατ' ουσίαν, να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να καταβάλουν στον ενάγοντα, αλληλεγγύως και εις ολόκληρον έκαστος, για την προαναφερόμενη αιτία, το ποσό των 10.000 ευρώ, με το νόμιμο τόκο από την επομένη της επιδοσης της αγωγής μέχρι την πλήρη εξόφληση.

Επιπλέον, θα πρέπει να υποχρεωθεί η τρίτη των εναγομένων να καταχωρήσει περίληψη της απόφασης στην ιστοσελίδα «www...gr» ιδιοκτήσιας της, με αναφορά των στοιχείων που επιτάσσει η παράγραφος 6 του μόνου άρθρου του Ν 1178/1981, που σύμφωνα με όσα διαλαμβάνονται στη μείζονα σκέψη της παρούσας εφαρμόζεται αναλογικά, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στο διατακτικό της παρούσας, η οποία περίληψη καθώς και η είδηση ότι η ιστοσελίδα καταδικάστηκε θα πρέπει να δημοσιευθεί στη θέση που είχε καταχωρθεί το επιλήψιμο δημοσίευμα, εντός δεκαπέντε ημερών από την επιδοση της τελεσίδικης απόφασης.

Απορριπτέο ως κατ' ουσίαν αβάσιμο κρίνεται και το αίτημα για κίρυξη της παρούσας απόφασης προσωρινά εκτελεστής, καθόσον δεν κρίνεται ότι συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι που το επιβάλλουν, ούτε προκύπτει ότι η καθυστέρηση στην εκτέλεση μπορεί να προκαλέσει σημαντική ζημία στον ενάγοντα. Τέλος, οι εναγόμενοι πρέπει να καταδικαστούν στην εις ολόκληρον καταβολή μέρους των δικαστικών εξόδων του ενάγοντος, ανάλογα με την έκταση της ήπτας τους

(άρθρο 178 παρ. 1, 180 παρ. 3 ΚΠολΔ), κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο διατακτικό.

Παρατηρήσεις

Ένα από τα κυριότερα θέματα που θίγονται με την σχολιαζόμενη απόφαση είναι η ευρείας έκτασης σύγκρουσης ατομικών δικαιωμάτων, και δη αφενός του δικαιώματος στην ανάπτυξη του δημοσίας τάξεως συμφέροντος των ΜΜΕ προς παροχή πληροφόρησης, και αφετέρου των υψηστης συνταγματικής προστασίας ατομικών δικαιωμάτων του αυτοκαθορισμού, της ηθικής ελευθερίας του ατόμου και απρόσκοπτης ανάπτυξης αυτής, καθώς και της εξουσίας του τελευταίου να απαγορεύει σε κάθε τρίτο την επέμβαση σε αυτήν, εξασφαλίζοντας τοιουτοτρόπως το απρόσβλητο της ιδιωτικής του σφαίρας. Σημειώνεται μάλιστα ότι η περί τύπου νομοθεσία εφαρμόζεται αναλόγως και επί προσβολών της προσωπικότητας, οι οποίες συντελούνται στο διαδίκτυο (Internet), μέσω ηλεκτρονικών ιστοσελίδων ή άλλων ιστοτόπων (όπως blogs) που λειτουργούν ως διεθνές μέσο διακίνησης πληροφοριών, δεδομένου ότι για τις προσβολές αυτές δεν υπάρχει ιδιαίτερο θεσμικό πλαίσιο και η αντιμετώπισή τους δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο με την αναλογική εφαρμογή της ήδη υπάρχουσας νομοθεσίας για τις προσβολές της προσωπικότητας μέσω του έντυπου (εφημερίδες, περιοδικά) ή του ηλεκτρονικού (τηλεόραση, ραδιόφωνο) τύπου. Ιδιαίτερα αφού η διαδικτυακή πληροφόρηση δεν διαφέρει, ως προς τα ουσιώδη στοιχεία της, από εκείνη που παρέχεται από τον ηλεκτρονικό τύπο, ιδίως δε ως προς τα ιδιαίτερα εκείνα χαρακτηριστικά της που οδήγησαν τον νομοθέτη στην καθιέρωση ειδικής διαδικασίας για την εκδίκαση των διαφορών που ανακύπτουν από την λειτουργία τους, ήτοι την εμβέλεια δράσης, που μάλιστα στο διαδίκτυο είναι παγκόσμια, και συνακόλουθα τον αριθμό των αποδεκτών όσων δια αυτού διαδίδονται, που μεγεθύνει την προσβολή εκείνου που θίγεται από την διάδοση συκοφαντικών, δυσφριμιστικών ή εξυθριστικών ισχυρισμών¹. Περαιτέρω η σχολιαζόμενη απόφαση δέλειβε ότι το ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο της καταδίκης του ενάγοντος χρησιμοποιήθηκε από τους εναγομένους με τρόπο ώστε να συνιστά επεξεργασία και να περιληφθεί στο αρχείο, κατά την έννοια του άρθρ. 3 παρ. 1 του Ν. 2472/1997 της επίμαχης ιστοσελίδας, ήτοι σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που επιτρέπουν την πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα που έχουν δημοσιευθεί, το οποίο μάλιστα αναπαράχθηκε σε διάφορους ιστότοπους, χωρίς να έχει δοθεί η σχετική άδεια του αρμόδιου Εισαγγελέα, κατά παράβαση

1. ΕφΔωδ 220/2013 Νόμος, ΕφΔωδ. 36/2011, Νόμος, ΕφΠειρ 680/2009 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕφΑθ 8962/2006, Νόμος, ΕφΑθ 3071/2014, Νόμος.

του άρθρ. 2 στοιχ. β. εδ' β του Ν. 2472/1997. Άλλωστε, όσον αφορά στην επεξεργασία («διάδοση») των προσωπικών και ευαίσθητων δεδομένων, μέσω της δημοσιεύσεώς τους στο διαδίκτυο, πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως έχει ήδη κρίνει το ΔΕΚ, η εργασία που συνίσταται στην αναγραφή, σε ιστοσελίδα του Διαδικτύου, δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελεί τέτοια επεξεργασία. Η σχετική εργασία πραγματοποιείται, εν μέρει, κατά τρόπο αυτοματοποιημένο, καθόσον η αναγραφή στοιχείων σε ιστοσελίδα του Διαδικτύου προϋποθέτει, σύμφωνα με τις εφαρμοζόμενες σήμερα τεχνικές και μηχανογραφικές διαδικασίες, την εκτέλεση μιας εργασίας τοποθετήσεως της σελίδας αυτής σε ένα διακομιστή του Διαδικτύου (server), καθώς και τις αναγκαίες εργασίες για να μπορούν να έχουν πρόσβαση στη σελίδα αυτή τα πρόσωπα που συνδέονται με το Διαδίκτυο. Συνεπώς, η εργασία, που συνίσταται στην αναφορά, επί ιστοσελίδας του Διαδικτύου, σε διάφορα πρόσωπα και στον προσδιορισμό τους, είτε με το όνομά τους, είτε με άλλα μέσα, συνιστά αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά την έννοια που άρθρου 3 παρ. 1 της Οδηγίας 95/46².

Εξάλλου, η σχολιαζόμενη απόφαση δέχτηκε ότι η δημοσιοποίηση των φωτογραφιών του ενάγοντος προσκρούει και στο τεκμήριο αθωότητάς του κατά το άρθρο 6 παρ.2 της ΕΣΔΑ, όπου «Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται ότι είναι αθώον μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του». Από τις διατάξεις αυτές της ΕΣΔΑ συνάγεται, ότι η πληροφόρηση της κοινής γνώμης πρέπει να γίνεται με όλες τις επιφυλάξεις, με διακριτικότητα και με σεβασμό του τεκμηρίου αθωότητας του κατηγορουμένου³. Γίνεται δεκτό ότι σε μία δημοκρατική κοινωνία, το ελάχιστο αποδεκτό περιεχόμενο ενός περιορισμού στην ανεμπόδιστη άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων, χάριν εξυπηρέτησης ενός υπέρτερου συμφέροντος συνίσταται στην προστασία της ανθρώπινης αξίας, δηλαδή της αξιοπρέπειας που πρέπει να έχει κάθε ανθρώπος ως πρόσωπο, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 2 παρ. 1 Σ., ώστε να μην είναι συνταγματικά ανεκτή η χρησιμοποίησή του ως μέσου ή πράγματος για την εξυπηρέτηση οποιουδήποτε σκοπού ή πολιτικής⁴.

-
2. ΔΕΚ, απόφ. της 6.11.2003, υποθ. C-101/2001, Lindgvist, Σκέψεις αρ. 25-27, απόφ. 17/08 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ΔΙΜΕΕ 2008,124, ΑΠ 1564/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, με εκεί παραπομπή σε ΑΠ 2079/2007, ΑΠ 2638/2008.
 3. ΒΛ. ΑΠ 1394/2012, Νόμος.
 4. Γ. Ρήγος, Το τεκμήριο της αθωότητας, Ποινχρ MB, 625-6356:633, Α. Μανιτάκης, Το υποκείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων κατά το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντ., 1981,121,133-134, ΤρΕΦΑθ 4054/1992 ΝοB 40,923).

Τέλος, παρατηρείται ότι η σχολιαζόμενη απόφαση δεν καταπιάστηκε με το ζήτημα της υποχρεωτικής προδικασίας περί της κοινοποίησης ή μη εξωδίκου για ανασκευή, επί ποινή απαραδέκτου της αγωγής, κατά τα οριζόμενα στην ειδική διάταξη της παρ. 5 του άρθρου μόνου του Ν. 1178/1981, επί του οποίου υφίσταται διχογνωμία. Και τούτο διότι, υποστηρίζεται μεν ότι δεν δικαιολογείται απόκλιση στις περιπτώσεις που η προσβολή λαμβάνει χώρα μέσω ηλεκτρονικής ιστοσελίδας ή ακόμα και μέσω προσωπικού λογαριασμού που τηρείται σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης, όταν μάλιστα αυτή (προσβολή) προέρχεται από τον ίδιο το χρήστη και διαχειριστή της ιστοσελίδας ή του λογαριασμού, ο οποίος εξομιλώνεται με τον ιδιοκτήτη του εντύπου⁵. Από την άλλη δε, υπάρχει και η αντίθετη άποψη, κατά την οποία είναι αλιστελές και ανεπιεικές να απαιτείται αυτό από τον θιγόμενο από αναρτήσεις στο διαδίκτυο, αφού είναι ιδιαιτέρως δυσχερής ο εντοπισμός των ιστοσελίδων, μέσω των οποίων έχει λάβει χώρα η προσβολή με την ανάρτηση του προσβλητικού δημοσιεύματος, ο συντάκτης του οποίου έχει, λόγω της ίδιας της φύσης του διαδικτύου, αντικειμενικώς τη δυνατότητα αναδημοσίευσης σε πλήθος ιστοσελίδων⁶.

**Μαρία-Φλωρεντία Παγωμένου,
Δικηγόρος**

Προσβολή προσωπικότητας από ποινικά κολάσιμη πράξη

ΠΠρΑθ 2290/2019

Πρόεδρος: Χ. Ζώη
Εισηγήτρια: Χ. Παπαδοπούλου
Δικηγόροι: Ε. Συμεωνίδου, Δ. Σπυρόπουλος

Προσβολή προσωπικότητας από ποινικά κολάσιμη πράξη - εξύβριση, απλή ή συκοφαντική δυσφήμιση. Η προβολή της άρσης αδίκου κατ' άρθρο 367 παρ. 1 ΠΚ αποτελεί αυτοτελή ισχυρισμό καταλυτικό της αγωγής του προσβληθέντος, λόγω άρσης του παρανόμου της προσβολής. Οι αντίδικοι τυγχάνουν μέλη διοικητικού συμβουλίου σωματείου και στο πλαίσιο της διαδικασίας αρχαιρεσιών, ο εναγόμενος συνέταξε το επίδικο έγγυραφο το οποίο απηύθυνε στα μέλη του σωματείου και της εφορευτικής επιτροπής. Το δικαστήριο έκρινε ότι επρόκειτο για αξιολογικές κρίσεις του εναγόμενου, «... που μπορεί να διακρίνονται από οξύτητα, ωστόσο εντάσσονται στη συνδικαλιστική

5. ΠΠρΑθ 3920/2017, αδημ.

6. ΜΠρΑθ 497/2017, Νόμος.